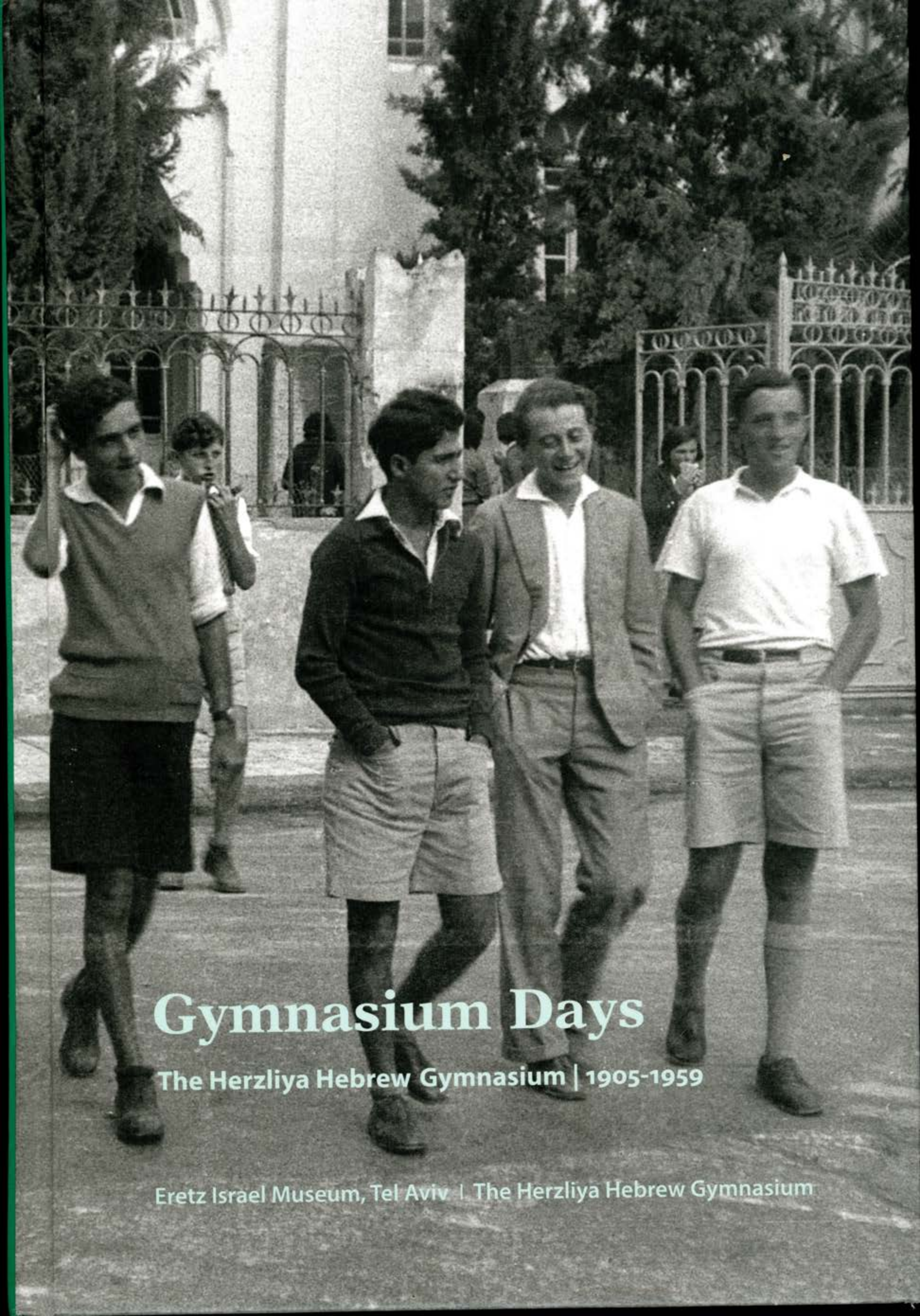

ימי הגימנסיה

הגימנסיה העברית "הרצליה" | 1905-1959

מוזיאון ארץ-ישראל, תל-אביב | הגימנסיה העברית "הרצליה"

Gymnasium Days

The Herzliya Hebrew Gymnasium | 1905-1959

Eretz Israel Museum, Tel Aviv | The Herzliya Hebrew Gymnasium

"אבל בית אחד היה בלב שתי השורות שכל שאר הבתים כאילו לא
באו אלא לשמש אותו. והוא היה אז חלום-פז של כל נער עברי ציוני
בגלויות [...] היתה זאת הגימנסיה העברית הרצליה, האחת לאומה".

זלמן שז"ר, 1959

ימי הגימנסיה

הגימנסיה העברית "הרצליה", 1905-1959

עורך: גיא רז

הגימנסיה העברית "הרצליה"

מוזיאון ארץ-ישראל, תל-אביב

ימי הגימנסיה

הגימנסיה העברית "הרצליה", 1905-1959

אוצר התערוכה ועורך הקטלוג: גיא רז

ייעוץ היסטורי: בתיה כרמיאל

אוצרת אחראית: כנרת פלטי

עיצוב התערוכה: שרון שכטר

עריכת לשון והבאת קטלוג לדפוס: גניה דולב, תמר מרכוס

עיצוב הקטלוג: משה מירסקי

תרגום לאנגלית: ניר עברון (תקצירי מאמרים); מרים טליתמן (כיתובים)

סריקות ורפרודוקציות: ליאוניד פדרול'קיטקובסקי;

נדב מן - ביתמונה; צוותי הארכיונים

עריכת סרטים: יעקב גרוס

הדפסת תערוכה: למדה 2000

עטיפה עברית: הגימנסיה העברית "הרצליה", שנות העשרה של המאה ה־20 /

צילום: אברהם סוסקין / אוסף מוזיאון ארץ־ישראל, תל־אביב

עטיפה אנגלית: תלמידים בחזית הגימנסיה, ראשית שנות השלושים /

צילום: זאב אלכסנדרוביץ' / אוסף זאב אלכסנדרוביץ'

התצלומים מאוסף שמעון קורבמן, מוזיאון ארץ־ישראל, תל־אביב,

מובאים בהרשאתו של האפוטרופוס הכללי כמנהל הנכסים העזובים

בעזבונו של המנוח שמעון קורבמן ז"ל

המאמרים והכיתובים באנגלית מובאים בגרסה מקוצרת

© כל הזכויות שמורות

למוזיאון ארץ־ישראל, תל־אביב

ולגימנסיה העברית "הרצליה", תל־אביב

הדפסה: דפוס אופסט א.ב. בע"מ, תל־אביב

תשע"ג - 2013

6	הגימנסיה העברית "הרצליה": ציוני דרך
13	גיא רז "האחת לאומה": סיכורה החזותי של הגימנסיה העברית "הרצליה", 1905 - 1959
21	זאב דגני הגימנסיה "הרצליה" כמחוז זיכרון
27	אור אלכסנדרוביץ' משאלת חורבן: חיו ומותו של בניין הגימנסיה "הרצליה"
48	מיכל חכם התנין של "הרצליה": חדרי טבע ואמנות בגימנסיה
64	צבי אלוני "אגודת הרצל": הדואר העברי הראשון בתל-אביב, 1912-1914
71	מעוז עזריהו בניין הגימנסיה "הרצליה": בין נוסטלגיה לזיכרון
83	קטלוג יפו: ימי בראשית / מקדש מעט / חדר המנהל, חדר המורים / תורה אורה / בצליל וצבע / נפש בריאה בגוף בריא! / משוט בארץ / חג וחגא / הגימנסיה בגולה / עלה נעלה! / יובל לגימנסיה / היום האחרון / חורבן הבית / רישומה של גימנסיה

הגימנסיה העברית "הרצליה": ציוני דרך, 1905-1959

.....

- 3.7.1904 - כ' בתמוז תרס"ד - בנימין זאב הרצל הלך לעולמו
- 1905 - כנס "ציוני ציון" בוילנה שבו הוחלט על הקמת גימנסיה עברית ראשונה בעולם, כאמצעי לחיזוק היישוב היהודי בארץ
- 20.4.1905 - ט"ו בניסן (חול המועד פסח) תרס"ה - הוחלט בירושלים על הקמת הגימנסיה העברית ביפו
- 13.10.1905 - י"ד בתשרי תרס"ו (ערב חג הסוכות) יהודה לייב מטמנ'כהן מפיץ ברחבי יפו כרוזים בדבר הקמת הגימנסיה
- 24.10.1905 - כ"ג בתשרי תרס"ו - פתיחת הגימנסיה העברית ביפו
- 1910-1905 - הגימנסיה עוברת לארבעה מבנים שונים ביפו: האחד מאחורי הסראיה, לימים רחוב הגימנסיה העברית פינת רחוב המלך חירם; שני בתים ברחוב אבו אלג'וביין (רחוב "האינטליגנטים", לימים רחוב חלץ); הרביעי ברחוב אילת 21 (מול המושבה האמריקאית גרמנית)
- 1906 - הגימנסיה עוברת ממעמד של מוסד פרטי לציבורי: "אגודת הגימנסיה העברית בא"י"; הגימנסיה עוברת לשני הבתים ברחוב "האינטליגנטים"
- 1907 - ביקורי נשיא ההסתדרות הציונית, דוד וולפסון, ומנהיגים אחרים ובהם ד"ר יחיאל צ'לנוב, ד"ר שמריהו לוין, ד"ר י"ל מגנס וד"ר ארתור רופין בקונגרס הציוני השמיני בהאג (הולנד) עושים נפשות להקמת בניין חדש לגימנסיה. אחד הצירים מאנגליה, השופט יעקב מוזר, מציע להעלות תרומה של 80,000 פרנקים שוייציים (3,200 ליש"ט) לבניית הגימנסיה, בתנאי שזו תיקרא "גימנסיה עברית הרצליה" על שמו של בנימין זאב הרצל
- 1908 - הגימנסיה משתכנת ברחוב אילת 21; הצבת תחנה מטאורולוגית בגימנסיה; יעקב מוזר מבקר לראשונה בגימנסיה ובסך הכול תורם לה במהלך חייו 250,000 פרנק
- 1909 - בוריס שץ ויוסף ברסקי מתכננים את מבנה הגימנסיה באחוזת בית על חזיתו דמוית בית המקדש
- 11.4.1909 - הגרלת המגרשים של אחוזת בית
- 13.6.1909 - המגרש שיועד להקמת הגימנסיה, בקצה הצפוני של אחוזת בית, נרכש עלידי קרן קיימת לישראל

- 1909 – תמוז תרס"ט – הטקס הראשון להנחת אבן הפינה לגימנסיה מסוכל בידי פועלים המפגינים למען עבודה עברית
- 28.7.1909 – י' באב תרס"ט – הטקס הרשמי להנחת אבן הפינה לגימנסיה
- 8.3.1910 – חנוכת הקומה הראשונה ותחילת בניית הקומה השנייה, במעמד התורם יעקב מוזר
- 1910 – ערב חנוכה, כ"ד בכסלו תרע"א (25.12.1910) – חנוכת המבנה ההיסטורי
- 1911–1913 – תוספת בנייה סימטרית בשני האגפים האחוריים
- 1911 – ביקור אחד־העם בגימנסיה
- 1912 – הממשלה העות'מאנית מאשרת את הגימנסיה כמוסד תיכוני
- 1912–1913 – הקמת גדר האבן סביב מבנה הגימנסיה
- 1913 – ביקור יו"ר ההנהלה הציונית, מנחם אוסישקין; עשרים ושלושה בני המחזור הראשון מסיימים את חוק לימודיהם; "מלחמת השפות" במערכת החינוך בארץ בין שפות ההוראה העברית (הגימנסיה) והגרמנית (בית־הספר הריאלי והטכניון בחיפה)
- 1914 – בגימנסיה לומדים כ־800 תלמידים
- 1916 – גיוס כ־120 מבוגרי הגימנסיה לצבא העות'מאני במלחמת־העולם הראשונה
- 1917 – ערב פסח תרע"ז – גירוש תושבי יפו ותל־אביב בידי השלטון העות'מאני; גלות תלמידי הגימנסיה בשפיה, בבת שלמה ובחיפה; בניין הגימנסיה נתפס על־ידי הצבא הבריטי ומשמש בית־חולים צבאי
- 1918–1919 – חזרה הדרגתית ללימודים החל מחג סוכות תרע"ט
- 1919 – הקמת אגודת "הצופים" בתל־אביב (לראשונה בארץ) במסגרת פעילות הגימנסיה
- 1921 – ניסן תרפ"א – גופות הרוגי המאורעות, ביניהם יוסף חיים ברנר, מובאות לגימנסיה לפני הבאתן לקבורה
- 1923 – אישור הגימנסיה כמוסד חינוכי על־ידי ממשלת המנדט הבריטי; ייסוד "גדוד מגני השפה העברית" בגימנסיה; ביקור אלברט איינשטיין בגימנסיה
- 1924–1925 – תוספת סימטרית של קומה שלישית בשני האגפים הצדדיים
- 1925 – ביקור הלורד ג'יימס ארתור בלפור; תזמורת הגימנסיה מנגנת בטקס חנוכת האוניברסיטה העברית בהר הצופים בירושלים; כמה חודשים לאחר מכן המורה למוסיקה חנינא קרצ'בסקי הולך לעולמו

- 1926 – ייסודה בגימנסיה של תנועת הנוער "החוגים", לימים "המחנות העולים"
- 1929 – הטיול הגדול לירדן ולפטרה
- 1931 – משא ומתן ראשון למכירת מגרש הגימנסיה
- 1933 – אורי קיסרי קורא במאמר בעיתון "דואר היום" להריסת הגימנסיה
- 1938 – תכנית בניין עיר מס' 45 להריסת הגימנסיה
- 1939 – רכישת קרקע בצפון תל־אביב למשכנה החדש של הגימנסיה;
מייסד הגימנסיה, ד"ר יהודה־ליב מטמן־כהן, הולך לעולמו; מיגון
בניין הגימנסיה בקירות לבנים ועמודי בטון, עם פרוץ מלחמת־
העולם השנייה
- 1941 – הנהגת מסיבות שבת בגימנסיה
- 1946 – עצרת הזיכרון הראשונה לזכר הנספים בשואה בחצר הגימנסיה
- 1955 – יובל ה־50 לגימנסיה; הנחת אבן פינה לבניין החדש והכרזה על
המבנה הראשון כעל "אתר היסטורי"
- 1958 – הגימנסיה מתחילה לפעול באופן חלקי במשכנה החדש ברחוב
ז'בוטינסקי בצפון העיר
- 8.7.1959 – נעילת שערי הבניין ההיסטורי של הגימנסיה בתום שנת הלימודים
וטקס חלוקת התעודות
- 23.7.1959 – י"ז בתמוז תשי"ט – התחלת עבודות ההריסה של הבניין ההיסטורי
הנופלת ביום הבקעת חומות ירושלים בימי בית שני
- 1961 – התחלת העבודות להקמת מגדל שלום על מגרש הגימנסיה;
המגדל נפתח בהדרגה בשנים 1965-1967
- 1967 – חנוכת הפסיפס שיצר נחום גוטמן לכבוד הגימנסיה "הרצליה"
במבואת המלון במגדל שלום
- 1984 – הקמת המועצה לשימור אתרים במסגרת החברה להגנת הטבע;
המועצה מאמצת את הרעיון של עזריה אלון לכלול בסמלילה את
צללית חזית הגימנסיה
- 1987 – עיצוב שטר של עשרים שקלים בעיצוב צבי נרקיס: בצדו האחד
דיוקנו של משה שרת ובצדו השני הגימנסיה "הרצליה"

מספר תלמידי הגימנסיה:

תרס"ו – 17/18 / תרס"ז – 67 / תרס"ח – 92 / תרס"ט – 139 / תר"ע – 195 /
תרע"א – 233 / תרע"ב – 300 / תרע"ג – 494 / תרע"ד – 754 / תש"ו – 1,389 /
תשי"ז – 542 / תשי"ט – 853 // בשנים 1905-1959 למדו בגימנסיה 11,303
מתוך: ברוך בן־יהודה (עורך), **ספורה של הגמנסיה "הרצליה"**, תש"ל: עמ' 606

מנהלי הגימנסיה בשנים 1905-1959:

ד"ר יהודה לייב מטמן-הכהן: 1905-1906

ד"ר בן-ציון מוסנזון: 1910-1942 (לסירוגין)

ד"ר חיים בוגרשוב-בוגר: 1906-1952 (לסירוגין)

ד"ר ברוך בן-יהודה: 1952-1965

הוועד המפקח הראשון (1907/תרס"ז):

ד"ר הלל יפה, יו"ר; מנחם שינקין, סגן יו"ר; חברים: ד"ר יהודה לייב מטמן-כהן, ד"ר לאו כהן, ד"ר חיים חיסין, ד"ר חיים בוגרשוב, אהרון איתן, עקיבא אריה וייס, י' מוירמן, ישראל פיינברג

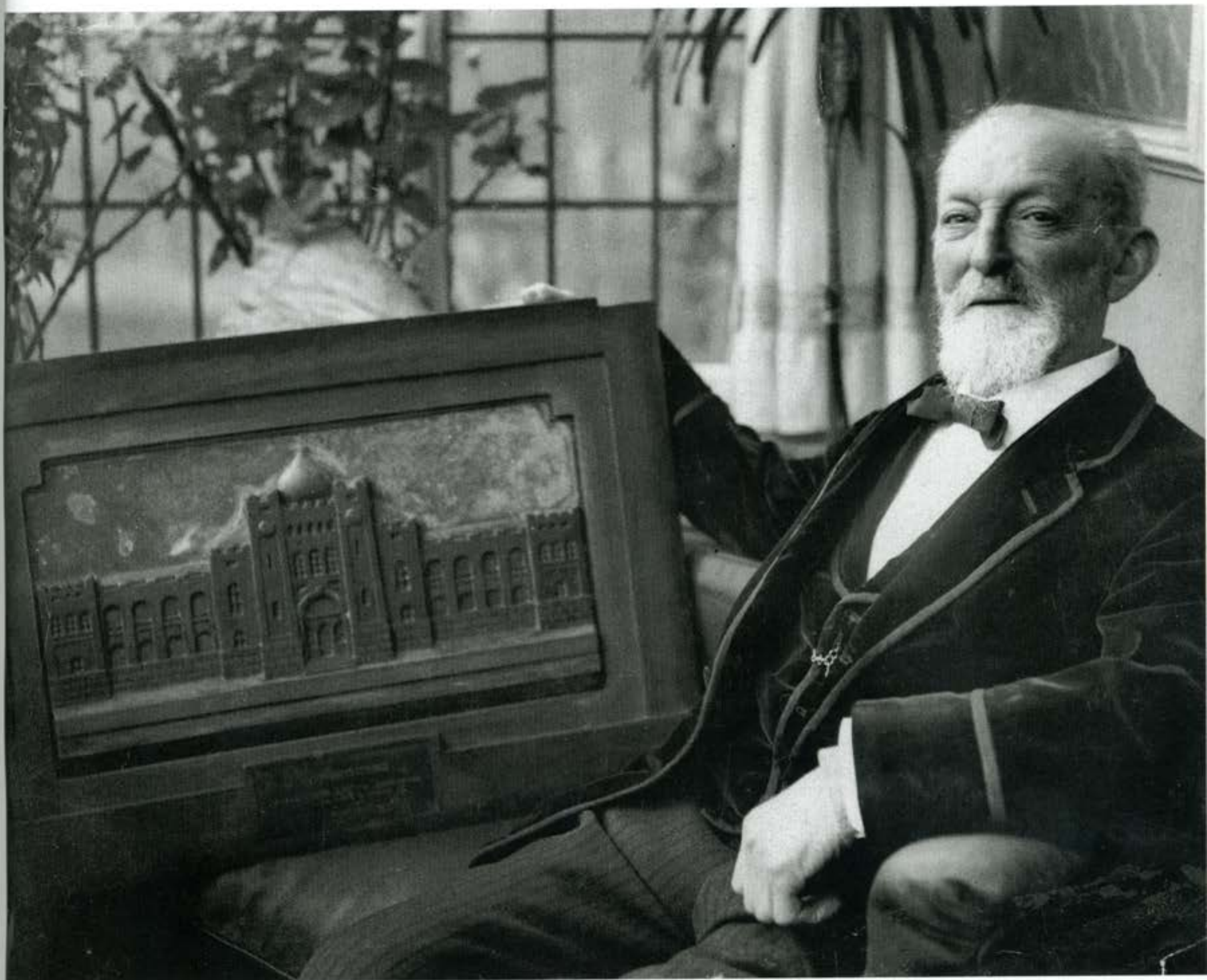
מספר הטלפון של הגימנסיה בשנותיה הראשונות: 344

מקצועות הלימוד: תנ"ך, תלמוד, לשון, ספרות, דברי הימים, מתמטיקה, פיסיקה, כימיה, ידיעת הארץ, עבודות גן, חקלאות וטבע, צרפתית, אנגלית, איטלקית, תורכית, ערבית, לטינית, גרמנית, מוסיקה, ציור ואמנות, עבודת עץ ונייר, תפירה וגזירה, חוג לתעופה, אמנויות הבמה, התעמלות וחינוך גופני, חוג דרמתי, נגריה, כריכיה.

הצוות המסייע: חברי הוועד המפקח, רופאים, ספרנים, עובדי מזכירות וכספים משק ושמירה, מדריכי צופים.

צוות המורים (רשימה חלקית): פניה מטמן, יהודית הררי, יעקב אשמן, ד"ר יוסף בורג, ד"ר חיים גמזו, ישראל דושמן, ד"ר חיים הררי, דוד שמעוני, ד"ר אברהם ברוך, חנינא קרצ'בסקי, פואה גרינשפון, הדסה שרמן, צבי נשרי, יהושע אלוף, שושנה מרקמן, ד"ר יונה בן דרור, אברהם אייזנשטאט-אלדמע, אריה אלואיל, ישראל פלדי, ברנרד מושנזון, ד"ר דבורה אלון-סירני, רפאל סברדלוב, פרופ' יצחק שטנר, ד"ר יוסף נאמן, צפורה סופר, אניטה גלס, אנוואר בי-חמדי, איברהים אבו-נאדר, ד"ר משה קלוורי, ד"ר יעקב טהון, ד"ר ארתור רופין, יחזקאל יוסיפון, שרה אוסטרית, ארי קוטאי, אהובה רבינוביץ-קוטאי, צבי פרידלנד, שרה ברוורמן-קניוק, צבי הברשטאט, ד"ר יצחק אפשטיין.

רופאי הגימנסיה (רשימה חלקית): ד"ר חיים חיסין, ד"ר הלל יפה, ד"ר צבי ברוך, ד"ר מרדכי ברכיהו, ד"ר שאול טשרניחובסקי, ד"ר נינה ברלין-שלוש.

יעקב מוזר (1839-1922), התורם להקמת מבנה הגימנסיה, אווז בתבליט מתכת שלה – מתנת בית הספר לאמנות "בצלאל", ירושלים, 1919 / צלם לא ידוע / ארכיון ציוני מרכזי, ירושלים
 The philanthropist, Jacob Moser, who donated money for the establishment of the Herzliya Hebrew Gymnasium building, holding a metal relief – a gift from the Bezalel Academy of Arts and Design, Jerusalem, 1919 / Photographer unknown / Central Zionist Archive, Jerusalem

האחת לאומה

סיפורה החזותי של הגימנסיה העברית "הרצליה", 1905 – 1959

גיא רז

.....

"שנתיים לאחר התחלת התהוותה של העיר זכיתי לעלות לתוכה [...] לא מצאתי בה אלא שתי שורות של בתים. לא גדולים, לבנבנים, צוהלים, הזורחים מול שמש לוהטת, בישימון חול צוהב. היו אלה הבתים הראשונים שקדמוני בארץ. גם הים היה עוד רחוק מהם [...] אבל בית אחד היה בלב שתי השורות שכל שאר הבתים כאילו לא באו אלא לשמש אותו. והוא היה אז חלום פז של כל נער עברי ציוני בגלויות [...]. היתה זאת הגימנסיה העברית הרצליה, האחת לאומה. לפי החזות שלה היה בה רמז לחומת ירושלים, ולפי ערכו ההיסטורי היה השער שלה שער חדש רחב לכל מערכת החינוך העברי אשר בארץ ובכל תפוצות הגלויות. מה פעם אז לב הורים ומורים נאמנים לבשורת הבית הזה, שכיית החמדה אשר לתל-אביב!"

זלמן שז"ר¹

הפסאדה² – חזית הבניין – של הגימנסיה העברית "הרצליה" בתל-אביב לא הייתה רק רמז לחומות ירושלים, כדברי שז"ר, אלא ניסיון לחקות את צורת בית המקדש עצמו. מכאן נוצר קונפליקט שליווה מראשיתה את הקמת הבניין המייצג בעיר החולין את עיר הקודש ומהווה אייקון בעל סממנים אסתטיים מוסלמיים בלב עיר שזהותה עברית-מערבית. לקונפליקט סמלי זה חלק מרכזי במה שהביא בסופה של הדרך להריסת מבנה הגימנסיה.

המסע להקמת גימנסיה עברית בארץ-ישראל החל בקונגרסים הציוניים באירופה, לאחר המשבר שליווה את הרעיון להקמת מדינה יהודית באוגנדה והתחזק לאחר מותו של הרצל ב-1904, המשכו באניות, בדרך הים מאודסה ליפו בראשית העלייה השנייה ומשם בדרך צפונה אל מרחבי החולות.

דרכה של הגימנסיה העברית "הרצליה" משולבת בזו של תל-אביב. הגימנסיה העברית נוסדה ביפו בכ"ג בתשרי תרס"ו (1905), אגודת הגימנסיה ואגודת "אחוזת-בית" נוסדו ב-1906. שנה אחר-כך, הגיעה תרומתו הנדיבה של הציוני האנגלי יעקב מוזר לטובת הקמת בניין חדש לגימנסיה. בחלוף

כארבע שנים עשו חברי שתי האגודות את דרכן במעלה החולות הצפוניים ליפו ומזרחית לשכונות נוה-צדק, אוהל-משה ונוה-שלום. השכונה אחוזת-בית והגימנסיה נבנו במקביל על אדמותיו הקנויות של כרם ג'יבלי בשנים 1909-1910. אחוזת-בית היתה לתל-אביב במאי 1910. בקצה הצפוני של אחוזת-בית נבנה בית-הספר התיכון העברי הראשון בארץ, שנקרא על פי תנאיו של התורם הגימנסיה העברית "הרצליה" על שמו של הרצל. המבנה עמד על מכונו ונפתח ללימודים בדצמבר 1910. וכך, רחוב הרצל, הציר העירוני הראשון של תל-אביב, והגימנסיה "הרצליה" בראשו נהפכו למצבת זיכרון חילונית-אורבנית לחוזה המדינה.

בשל ממדיו הכבירים של הבניין שנישא מעל תל-אביב הקטנה, הייתה הגימנסיה לאייקון המיתולוגי של העיר המתהווה. היא שימשה לא רק בית-ספר אלא גם מרכז לחינוך ותרבות ולהתכנסויות חברתיות במשך חמישים שנה, כשבאולם הגדול נערכים לא רק מופעי תרבות רבים אלא גם תפילות ראש-השנה ויום כיפור לתושבי העיר.⁴

הגימנסיה היוותה גם את הציר שעליו נסבה כלכלת העיר המתפתחת. ערב מלחמת-העולם הראשונה היו בתל-אביב כאלפיים נפש,⁵ ובגימנסיה – כחמש-מאות תלמידים.⁶ בסמוך לה הוקמו פנסיונים להלנת תלמידים, חנויות לצורכי לימוד, מתפרות, בתי אוכל וקיוסקים. הגימנסיה, על הפעילות השוקקת סביבה, הייתה לעורק חיים מרכזי שממנו התפתחו רחובות חדשים. וכמו שאמר אלתר דרויאנוב בשנות השלושים: "הגימנסיה בנתה את תל-אביב".⁷

במקביל היוותה מורשת הגימנסיה מקור לא אכזב לתחיית השפה, לתרבות המוסיקה, לתרבות הטיולים והחינוך הגופני, כמו גם לתנועות הנוער. חלק מהתלמידים היו לדמויות מרכזיות לפני קום המדינה ואחריה, בהם מסיימי המחזור הראשון של הגימנסיה בשנת 1913: משה שרת, אליהו גולומב ודוב הוז. אי-נחת מהבניין נעורה כבר זמן קצר סמוך להקמתו, ודיבורים על הריסתו מסיבות שונות החלו נשמעים כבר באמצע שנות ה-20. אולם הוצאתה לפועל של מלאכת ההריסה התעכבה בשל מלחמת-העולם השנייה, מלחמת העצמאות והקורות את המדינה החדשה בשנותיה הראשונות. בסופו של דבר, כשנמצאה שעת כושר למעבר הגימנסיה לצפון העיר, ביולי 1959, נפרדה העיר תל-אביב מבניין הגימנסיה ההיסטורי. בעוד העיר מתפשטת וזוכה לאייקון חדש בדמות מגדל שלום, נותרו לדורות הבאים רק זיכרונות ועדויות שבכתב, תצלומים, ציורים, תעודות, מסמכים, קטעי סרטים, יומנים ותמונות מחזור.

חלפו למעלה ממאה שנים מאז הקמת הבניין ההיסטורי ולמעלה מחמישים שנה מאז נעלם מהנוף המקומי. שני ספרים בעיקר מסכמים את המפעל ההיסטורי והפדגוגי של הגימנסיה העברית "הרצליה": "ספורה של הגימנסיה 'הרצליה'" (1970) בעריכת ברוך בן-יהודה, מי שהיה מנהל הגימנסיה בעת

הריסתה; "מאה שנות גימנסיה" (2004) בעריכת אודי מיכלסון ואהרון לפידות. התערוכה הנוכחית והספר המלווה אותה הם בבחינת נדבך נוסף המתמקד בסיפורה החזותי של הגימנסיה המגולל בכמה מדורים נושאים.

מאמרי ספר זה מלווים בפרשנות חדשה את קורות הגימנסיה ודימויה החזותיים. מנהלה בהווה, ד"ר זאב דגני, כתב דברים בשם המנהלים לדורותיהם; אדריכל אור אלכסנדרוביץ' מגולל את סיפור המיתולוגיה האדריכלית של הבית שנבנה בקיץ 1909 כבית מקדש חילוני בעיר העברית ונהרס בקיץ 1959 באותו יום ממש שבו הובקעו חומות ירושלים; ד"ר מיכל חכם נכנסת אל הכיתות עצמן המהוות בעיניה מעין "חדרי פלאות" של ארמון החינוך העברי; פרופ' מעוז עזריהו מציג את מבטו הייחודי על הבית, בין זיכרון לנוסטלגיה, דרך שלושה שלבים: ההריסה, החרטה והגאולה.

מרבית התצלומים והמסמכים המוצגים בתערוכה מקורם בארכיון הגימנסיה "הרצליה". הארכיון משווע לשימור, והתערוכה היא בבחינת קול קורא לגורמים העירוניים או הלאומיים לפרוש חסותם על הארכיון הנדיר הזה ולהעניק לו את מקומו הראוי.

מוצגי התערוכה לוכדים את הזיכרונות והמראות של קורות הבניין על הוגיו, מתכנניו, בוניו, תלמידיו ומוריו וממחישים את רישומה האדיר של הגימנסיה, שנתפסה לפעמים כמפלצת אגדית, על תל-אביב הקטנה, כפי שהיטיב לתאר אחד מבוגריה היותר ידועים, נחום גוטמן:

"[...] בלילות-הירח היה הבניין הזה כצללית של בעל חיים משונה, שפורש את גפיו ובראש מזקיף קרניים קטנות [...] החול היה בוחק לאור הירח. גרגריו צחים ונוצצים, אם לקחת ממנו על כף היד. הצל שהפיל הבניין היה כהה כדיו שנשפכה, אדם שעמד בצלו היה נבלע בו מעין הרואה [...] מעל לכל הרחישה הזאת (של העיר) התנשאה הצללית המוקרנת של בנין הגימנסיה, מעליה היו השמים כקערה עצומה, והירח חתר לו בשקט ועבר מעננה לעננה".⁸

תודות

לכל מי שתרמו את חלקם במלאכת התערוכה והספר המלווה אותה: שותפי לרעיון, ד"ר זאב דגני, מנהל הגימנסיה העברית "הרצליה", שנרתם לאתגר ההיסטורי.

התורמים: קרן קימת לישראל: אפי שטנצלר, יו"ר; המועצה לשימור אתרים: עמרי שלמון מנכ"ל, שלמה קופל משנה למנכ"ל, תמר טוכלר מנהלת מחוז תל-אביב, נגה די סגני; אבנר גלעד – שימור ושחזור מבנים: אבנר ואמיר גלעד; ארכיון אדריכלות ישראל (אא"י): אדר' צבי אלחייני; תורם החפץ בעילום שמו.

ארכיונים ציבוריים: הגימנסיה העברית "הרצליה"; מוזיאון ארץ-ישראל, תל-אביב; ארכיון העיר, תל-אביב; מנהלת, לריסה שניטקינד, מדור צילומים: רבקה פרשל-גרשון; אלכסנדרה תומרינסון, מכון לבון, ארכיון העבודה והחלוצ, תל-אביב; ענת בנין, הארכיון הציוני, ירושלים; יורם שרת, בית משה שרת; אורית גרוסמן, מוזיאון נחום גוטמן; ארכיון העיתונות וארכיון התמונות – ספריית "שער ציון", בית אריאלה; עיתון "הארץ"; אוסף אלכסנדר, המוזיאון לתולדות הדואר והבולאות, מוזיאון ארץ-ישראל, תל-אביב; הלובר, פריז, צרפת. ארכיוני סרטים: ארכיון ישראלי לסרטים, סינמטק, ירושלים; ארכיון הסרטים ע"ש סטיבן שפילברג, האוניברסיטה העברית, ירושלים; ארכיון הטלוויזיה החינוכית – ערוץ 23; הארכיון הלאומי ארצות-הברית (NARA).

ארכיונים פרטיים: עודדה בן-יהודה; צלילה אורגד; עמל ואלישבע ורטה; דוד לוינסון; מיכאל גרינשפון; דב גלצקי; יורם שרת; ד"ר דליה לוי-אליהו; צבי אלחייני – ארכיון אדריכלות ישראל; אוסף מגדל שלום; רפי ופנחס בן-שחר; רבקה ועמוס גיתאי; משפחת אלדמע; אוסף הצלם זאב אלכסנדרוביץ; אוסף הצלם אדגר הירשביין; ארכיון המהנדס יעקב בן-סירה (שיפמן); ישראל ויסלר (פוצ'ו); צבי האוזר; רות ספרלינג.

חוקרים ועמיתים: פרופ' ב"ז קדר; בתיה כרמיאל; שולה וידריך; אליהו הכהן; יעקב גרוס; שמואל גילר; ברכה אור; יוסף לנג; ד"ר גדעון עפרת; צבי אלוני; גילה בירן; ענת זלצר; אורית בר-שירה ברקאי; ד"ר מרדכי נאור; נדב מן; מולי פלג; ירום ורדימון; ד"ר איתן איילון; צבי שחם; סרגיי קרבצוב, ד"ר נירית שלו-כליפא. כותבי המאמרים: צבי אלוני; אדריכל אור אלכסנדרוביץ; ד"ר מיכל חכם; פרופ' מעוז עזריהו.

ההנהלה וצוות העובדים במוזיאון ארץ-ישראל, תל-אביב.
יבואו כולם על הברכה.

הערות

.....

- 1 זלמן שז"ר, "הברכה לתל-אביב", דבר, 13.3.1959 עמ' 2.
- 2 מצרפתית: Facade – א. חזית, פני בניין; ב. בהשאלה: גינונים חיצוניים, חיצוניות מטעה שאינה משקפת את מה שמאחוריה, מתוך: דן פינס, קפאי פינס, מילון לועזי עברי המורחב, תל-אביב: הוצאת עמיחי, 1991: עמ' 584.
- 3 השם תל-אביב היה תרגום חופשי של נחום סוקולוב לספרו של בנימין זאב הרצל, אלטנוילנד (ליפציג, גרמניה, 1902), כלומר ארץ ישנה-חדשה. הרעיון של סוקולוב הוצע לוועד העיר על-ידי מנחם שינקין.
- 4 לפחות עד חנוכת בית-הכנסת הגדול ברחוב אלנבי ב-1925 והשלמת בנייתו ב-1930.
- 5 על-פי נתונים באתר ויקיפדיה היו 3,500 תושבים; בתיה כרמיאל בספרה תל-אביב בתצלומים – העשור הראשון, 1909-1918, תל-אביב, 1990: עמ' 19 – נוקבת ב-2,000 תושבים; מרדכי נאור במאמרו "היהלום שבכתר" טוען ל-1,500, בתוך: גילה אוריאל (ע'), תל-אביב והגימנסיה – לקט לשנת הגבורות של הגימנסיה העברית "הרצליה", תל-אביב, הקרן לספרות ע"ש גילה אוריאל בגימנסיה העברית "הרצליה", 1987.
- 6 אוריאל, שם: עמ' 606.
- 7 אלתר דרויאנוב (ע'), ספר תל-אביב, תרצ"ו: עמ' 166.
- 8 נחום גוטמן, מתוך: "ראשונים שהעזו, ליובל הרצליה", דבר השבוע, 6.10.1955.

בארכיון הגימנסיה העברית "הרצליה", 2012 / צילום: גיא רז
In the The Herzliya Gymnasium archives, 2012 / Photo: Guy Raz